

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1920 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om avbetalningsköp.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Klefbeck, Alexanderson, greve Spens, Edvard Larson, Reuterskiöld, Berglund, Rutqvist*, Lindqvist i Kosta, Lindley*, Hederstierna, Engberg*, Leo, Svensson i Bettingetorp* och Johanson i Gäre.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 78, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Torgén* hemställt, att riksdagen *antingen* måtte för sin del antaga sådan lag om ändring i lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp, att lagens regler komme att gälla allenast för regleringen av förhållandet mellan kontrahenterna och icke med avseende å säljarens förhållande till köparens borgenärer, *eller ock*, därest sådan lagändring icke skulle anses böra utan en mera ingående utredning genomföras, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan.

Beträffande motionärens motivering för ifrågavarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

*Utskottets
yttrande.*

Genom lag den 11 juni 1915 hava bestämmelser utfärdats med avseende å de s. k. avbetalningsköpen. Därmed förstås i nämnda lag avtal, varigenom lösöre säljes mot betalning i särskilda poster, av vilka en eller flera skola erläggas efter det godset utgivits till köparen, och under vill-

kor tillika att säljaren skall äga rätt att återtaga godset, om köparen åsidosätter vad honom åligger, eller att äganderätten till godset skall förbliva hos säljaren, intill dess betalningen eller viss del därav blivit erlagd. Med avtal av nu angivet slag likställer lagen avtal, betecknade såsom hyresavtal, såframt det finnes vara åsyftat, att den, som fått godset till sig utgivet, skall bliva ägare därav. Det vanligaste är, att avtalet framträder i form av hyreskontrakt. Detta innehåller i allmänhet den bestämmelsen, att hyresförhållandet skall fortfa, till dess hyresmannen erlagt de överenskomna hyreslikviderna, men att han därefter äger såsom sin egendom behålla de dittills förhryda föremålen.

Syftet med ifrågavarande lag var att avhjälpa de missförhållanden, som vidlådde de i vårt land ofta förekommande avbetalningsköpen. Dessa missförhållanden bestodo huvudsakligen däri, att säljaren med begagnande av sin ekonomiska övermakt uppställde villkor, som voro för köparen synnerligen hårda. Lagen avser också i första rummet att skydda köparen mot missbruk av ekonomisk övermakt från säljarens sida. Därjämte innehåller lagen vissa processuella regler, vilka i främsta rummet avse att möjliggöra ett snabbt och billigt handräkningsförfarande för sådana fall, då säljaren vill göra bruk av sin rätt att på de i lagen föreskrivna villkor återtaga det på avbetalning sålda godset.

Alla köp på avbetalning regleras emellertid ej av 1915 års lag. Från lagens tillämplighetsområde hava sålunda uteslutits avtal, där avbetalningspriset överstiger tre tusen kronor. Beträffande fastställande av en sådan värdegräns hade de kommitterade, vilka uppgjort förslaget till berörda lag, å ena sidan medgivit, att stora och små avbetalningsköp, juridiskt sett, hade samma karaktär, och att det därför vore mindre tilltalande, att olika civilrättsliga regler skulle gälla, allt eftersom priset vore några kronor högre eller lägre än den satta värdegränsen. Men å andra sidan hade det för kommitterade stått utom tvivel, att de stora avbetalningsaffärerna, socialt och ekonomiskt sett, hörde till en annan typ av avtal än dem, man med lagen egentligen hade i sikte, och att de icke borde göras till föremål för så pass summariska bestämmelser, som lagen innehöle. På kommitterades nu anförda motivering blev omförmälda värdegräns i lagen fastslagen.

Med avseende på missförhållanden, som kunna åtfölja sådana avbetalningsköp, där priset överstiger tre tusen kronor, äro i stället bestämmelserna i 37 § i lagen den 11 juni 1915 om avtal m. m. tillämpliga. Enligt dessa bestämmelser skall, om någon, för den händelse att ett av honom ingånget avtal skulle komma att hävas på grund av underlätet fullgörande från hans sida, förbundet sig att utan hinder av avtalets hävande

erlägga vad han utfäst eller låta den andre behålla vad erlagt blivit, en sådan utfästelse betraktas som ett vite, vilket kan nedsättas efter ty skäligt prövas, om utkrävandet därav finnes vara uppenbart obilligt.

I nu förevarande motion anföres, att, om genom avtal, som betecknats såsom hyresavtal men faktiskt avser överlåtelse av äganderätt, överlåtits lösöre till ett värde, överstigande tre tusen kronor, säljaren bibehåller äganderätten och därav följande skydd mot köparens borgenärer, intill dess betalningen till fullo erlagts, men att, om däremot ett motsvarande avtal ingåtts beträffande lösöre av allenast tre tusen kronors värde eller därunder, å vilket senare avtal förevarande lag är tillämplig, köparens borgenärer skulle äga rätt att vid konkurs eller utmätning tillgodogöra sig det sålda, varemot säljaren endast skulle hava att med köparens övriga borgenärer konkurrera om utdelning för resterande köpeskillning. Till avhjälpande av de olägenheter, som på grund härav enligt motionärens förmenande uppstå för en säljare, som genom ett hyresavtal av här ovan angivet slag försålt lösöre till ett värde av tre tusen kronor eller därunder, föreslår motionären, att ifrågavarande lag ändras sålunda, att dess regler komma att gälla allenast för regleringen av förhållandet mellan kontrahenterna och ej med avseende å säljarens förhållande till köparens borgenärer.

Om man helt bortser från det fall, att ett försålt lösöre införlivas med fast egendom, äger enligt svensk rätt ett av säljaren gjort äganderättsförbehåll, s. k. pactum reservati dominii, giltighet mot köparens borgenärer vid såväl utmätning som konkurs. Om sålunda vid försäljning av lösöre säljaren förbehållit sig äganderätten till det försålda föremålet, intill dess köpeskillningen blivit till fullo gulden, har säljaren därmed vunnit skydd mot att föremålet utmätes för köparens gäld eller ingår i köparens konkursmassa. Samma rätt äger säljaren givetvis, om rättshandlingen ifråga iklåtts formen av ett hyresavtal. Anledningen till att vid avbetalningsköp säljarna i så stor utsträckning använda sig av hyresavtalets form torde vara att söka däri, att säljarna på detta sätt tro sig vinna ett starkare skydd för sin rätt till godset gentemot tredje man, särskilt köparens borgenärer. Detta beror dock på en villfarelse; säljaren är i lika grad skyddad mot köparens borgenärer, vare sig rättshandlingen fått form av ett hyreskontrakt eller ett med äganderättsförbehåll förenat köpeavtal.

Någon ändring i här ovan angivna regler har uppenbarligen ej åstadkommits genom 1915 års lag om avbetalningsköp. Syftet med denna lag var, på sätt ovan framhållits, att hindra en ekonomiskt övermäktig säljare att i avbetalningskontraktet införa vissa för köparen obilliga villkor, och de föreskrifter, som i sådant hänseende givits, avse ej att lösa frågan om

den rätt till det sålda godset, som kan tillkomma säljarens och köparens borgenärer. Den i motionen uttalade uppfattningen, att vid avbetalningsköp, som klätts i hyresavtalets* form, säljaren av lösören till ett värde av tre tusen kronor eller därunder skulle intaga en i förhållande till köparens borgenärer mindre skyddad ställning än en säljare till föremål, vilkas värde överstiger tre tusen kronor, är således ogrundad. Säljarens ställning i berörda hänseende är i båda fallen densamma. I den mån han åtnjuter skydd i det ena fallet, i samma mån är han skyddad i det andra.

Som det av vad sålunda anförts framgår, att säljaren vid de av motionären åsyftade avbetalningsköpen redan enligt gällande rätt åtnjuter det skydd mot köparens borgenärer, som motionären med sin ifrågavarande hemställan avsett att bereda honom, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 februari 1920.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.